

حضرت شیخ یعقوب صرمی

(استاد حضرت مجدد الف ثانی)

ذہی مظہر لطف پروردگار بہ علم و عمل عارف نامدار
بود عاصمی آن محیط علوم کہ تا مرشد از وصف ذاتی قہوم
ز اجداد عاصم کہ آن نیک خو بدہ ابن فاروق اعظم نکو
(عبدالوہاب شائق) تذکرہ کشمیر منظوم

حضرت شیخ یعقوب صرمی کشمیری علاوہ بر اینکہ برجستہ ترین عالم و فاضل فقیہ و محدث،
عارف و سالک و استادز بردست بود سرائندہ ای خوب و نغز گواز خطہ کشمیر ہم بشمار می آید۔
جد بزرگ شیخ یعقوب صرمی بایزید عاصمی گنائی از اولاد حضرت عاصم پسر امیر المومنین
حضرت عمر فاروق بود۔ در کشمیر مینویظیر خانوادہ گنائی خاندان علمائ و فضلا محسوب می گردد۔ بایزید
عاصمی در عہد سلطان زین العابدین معروف بہ بدشاہ (مدت حکومت ہشت صد و پست و ہفت
ہجری تا ہشت صد و ہفتاد و ہشت ہجری) در زمرہ اہل دربار منسلک گردید۔ فرزند وی میر علی بود
میر حسن گنائی پسر میر علی از اکابرین و شرفا شہر بشمار می آمد۔ وی ہفت پسر داشت کہ اسم آنان بہ

این طور ضبط کرده اند -

شیخ کمال - شیخ محمد شریف - شیخ نوروز - شیخ محمد - شیخ ابراهیم - شیخ حیدر و شیخ یعقوب -

شیخ یعقوب صرئی در سال نود و پست و هشت هجری و یک هزار و پنجاه و پست و یک
میادی در شهر سری نگر متولد گشت - از کودکی آثار فطانت و ذهانت، ادراک و تیز بینی - متانت و
بزرگی نیز فهم و فراست در جبین او هوید بود - وی در هفت ساگی بشرف حفظ کلام اللہ شریف سرفراز
شد - سپس در تحصیل علوم متداوله مانند نحو و صرف و فقه پیش مولانا رضی الدین (نہصد و پنجاه و شش
هجری) زانوی تلمذتہ کرد - نیز از حضرت آخوند مولانا بصیر الدین نابینا المعروف بہ مولا باب
(نہصد و چهل و شش هجری) منطق و حکمت و معانی و بیان و غیرہ را تحصیل کرد - در شعر استاد وی مولا
محمد آئی (نہصد و چهل و ہشت هجری) شاگرد مولانا عبدالرحمن جامی (ہشت صد و دو ہشت
هجری) بود و صرئی تخلص اختیار کرد - در حدیث او شاگرد قدوۃ الحمد ثین حضرت شیخ شہاب الدین
ابن حجر ہیتمی مکی مفتی مکرم نہصد و ہفتاد و سہ ہجری و اجازہ روایت حدیث از و گرفت -

حضرت شیخ یعقوب صرئی کشمیری ہنوز جوان نوزدہ سالہ بودہ کہ بہ اشارہ غیبی از کشمیر
سوی سمرقند با چہار ہمسفران براہ بانہال در خدمت سراپا فیض و برکت حضرت شیخ کمال الدین
حسین خوارزمی حاضر شد و بعد از ریاضت و مجاہدہ شاقہ و چلہ کشی از سلسلہ عالیہ
کبردیہ (فردوسیہ) اجازت و خلافت گرفت و مدت دراز در صحبت ایشان بسر برد - سلسلہ
طریقت شیخ یعقوب صرئی کشمیری تا حضرت امیر کبیر میر سید علی ہمدانی بدین طور است :

شیخ یعقوب صرئی کشمیری مرید و خلیفہ شیخ کمال الدین حسین خوارزمی مرید و خلیفہ شیخ
فضل اللہ مرید و خلیفہ شیخ حاجی محمد جوستانی مرید و خلیفہ شیخ رشید الدین بید او از لی مرید و خلیفہ امیر
عبداللہ برزش آبادی مرید و خلیفہ حضرت خواجہ اسحاق ختلانی مرید و خلیفہ حضرت امیر کبیر میر سید علی

همدانی (هفتصد و هشتاد و شش هجری) لازم بندگراست که شیخ در سلسله چشتیه بهشتیه از حضرت شیخ سلیم چشتی (نهصد و هفتاد و نه هجری) هم اجازت و خلافت هم گرفت -

پس از سرفرازی خرقه خلافت از شیخ خود وی سوی کشمیر بازگشت و بدرس و تدریس و ارشاد و هدایت مشغول گشت - پس از مدتی از کشمیر به سمرقند عزیمت نمود و با مرشد خود برای حج و زیارت سوی حجاز رفت - در میان راه در مشهد مقدس از زیارت روضه حضرت امام رضا مشرف گشته به مکّه معظمه مراجعت نمود - در اثنای سکونت حجاز مقدس از شیخ ابن حجر مکی (نهصد و هفتاد و سه هجری) دیدن کرد و استفاد با بر دو بوطن بازگشت -

پس از چندین سال مجدداً برای حج و زیارت رخت سفر بر بست - و در اثنای سکونت یک سال کتابهایی زیادی از حدیث و تفسیر و فقه جمع آوری کرده و به همراه خود بشکشمیر آورد -

در اثنای سفر طولانی هند و سمرقند و مشهد و بغداد و حجاز مقدس تعداد زیادی از علماء و عارفان ملاقی شد و از آنها فیض با گرفت بعد از کشمیر شیخ زینت آرای مسند درس و تدریس بود و عده ای کشمیر از تحصیل کرد - عارف شهیر و بنیان گزار سلسله مجددیه نقشبندیه حضرت مجدد الف ثانی (یک هزار و سی و چهار هجری) در دہلی از وی علی حدیث را فرا گرفت -

شیخ در سن هفتاد و پنج سالگی در شب پنجشنبه ۱۲ اذی قعدہ یک هزار و سه هجری دنیایی فانی را بیک گفت و جان جان آفرین را سپرد مقبره او تا کنون در زینه کدل (پل) سری نگر موجود است -

در آثار وی تفسیر کلام اللہ شریف (نا تمام) شرح صحیح بخاری - حاشیه توضیح و تلوت کرات شرح لواتح، کنز الجواهر، رساله اذکار پنج گنج و دیگر رسائل اند -

در میان آثار شعری پنج مثنوی که بمقابلہ خمسہ نظامی گفته است شهرت دارد از ان جمله

«مسلک الاخیار»، «وامق و عذرا»، مغازی النبی، مقامات مرشد، لیلی مجنون، علاوه بر این صرفی صاحب دیوان هم بوده است که شامل غزلیات و رباعیات است -

صاحب کتاب «پاری سرایان کشمیر» نوشته است و درست هم نوشته است که «صرفی از نظر شعر فارسی در کشمیر مقام نظامی راداردوی اولین شاعر پاری گوی کشمیر بود که خنسه به مقابل «خنسه نظامی» گفته است - (ص: ۸)

با مطالعه اشعارش پیدا است که او بادل و چشم صفا مظاهر قدرت رامی بیند و عشق حقیقی در او جلوه گرمی شود -

در هر چه بهنم آلا رخ نیکو است جلوه گر
دو صد هزار آئینه بیکر و ست جلوه گر
ما طواف کعبه دل می کنیم
حج ما را حاجت احرام نیست
هیچ کس غیر تو نبود در جهان
گر چه بیرون از جهان دیدم ترا
برای عاشق زاری که در کوی بتان افتد
بلائی گر نباشد بر زمین از آسمان افتد

برای تفصیل رجوع کنید:

- ۱- واقعات کشمیر- خواجه اعظم خان دیدمری
- ۲- منتخب التواریخ- ملا عبدالقادر بدایونی-
- ۳- نزہتہ الخواط و بختہ المسامع و نواظ- حکیم عبدالحمی حسنی
- ۴- شمس انجمن- نواب صدیق حسن خان-
- ۵- تذکرہ حسینی- میر حسین دولت سنبھلی-
- ۶- پاری سرایان کشمیر- گرداری لال تیکو-
- ۷- تذکرہ شعرای کشمیر- حسام الدین راشدی
- ۸- تاریخ حسن-
- ۹- حدائق الحنیفہ- فقیر محمد جہلمی
- ۱۰- ترجمہ واقعات کشمیر- پروفیسر شمس الدین احمد